

NOKUTs utredninger og analyser

Praksis sett fra praksisveilederes perspektiv

Del av prosjektet Operasjon praksis 2018–2020

August 2019

NOKUTs arbeid skal bidra til at samfunnet har tillit til kvaliteten i norsk høyere utdanning og fagskoleutdanning, samt godkjent høyere utenlandsk utdanning. Med rapportserien "NOKUTs utredninger og analyser" vil vi bidra til økt kunnskap om forhold innenfor høyere utdanning og fagskoleutdanning som har betydning for kvaliteten i studiene og gi økt kunnskap om forhold knyttet til godkjenning av utenlandsk utdanning i Norge. Data til rapportene får NOKUT gjennom våre faste spørreundersøkelser som Studiebarometeret, Underviserundersøkelsen og andre egeninitierte undersøkelser. Informasjon hentes også fra intervjuer, litteraturstudier, registre og portaler. I tillegg bruker vi resultater fra vår evaluerings-, akkrediterings- og godkjenningsvirksomhet.

Vi håper at analysene og resultatene våre kan være nyttige i arbeidet med godkjenning av utenlandsk utdanning og gi ideer og stimulans til lærestedenes arbeid med å kvalitetssikre og videreutvikle utdanningstilbudene.

Tittel:	Praksis sett fra praksisveilederes perspektiv
Forfatter(e):	Eirin Kristiansen, Kjersti Stabell Wiggen og Hanne Sofie Stolinski
Dato:	26.08.2019
Rapportnummer:	13-2019
ISSN-nr	1892-1604

Forord

En rekke aktører fremhever økt bruk av praksis som læringsform for å sikre arbeidslivsrelevans. Flere utdanninger og institusjoner som tradisjonelt ikke har hatt praksis ønsker å tilby dette. Gjennom tilsyn, evalueringer, undersøkelser og andre prosjekter som NOKUT og andre har gjennomført, ser vi imidlertid at praksis har mange utfordringer når det gjelder kvalitetssikring og -utvikling.

NOKUT har derfor satt i gang et prosjekt knyttet til praksis som vi kaller «Operasjon praksis». Gjennom prosjektet ønsker vi å bidra til å rette oppmerksomhet mot aktuelle utfordringer og gode praksiser, sammenstille kunnskap om faktorer som er viktige for å lykkes med praksis og skape arenaer der sentrale aktører kan dele erfaringer og kunnskap.

I denne analysen presenterer vi synspunkter og erfaringer fra praksisveiledere og koordinatorene for praksis som er ansatt på arbeidsteder som har studenter i praksis hos seg. Dette er et ledd i å samle, systematisere og dele et kunnskapsgrunnlag knyttet til praksis.

Ytterligere rapporter fra prosjektet er tilgjengelige på <https://www.nokut.no/operasjon-praksis-2018-2020>.

Sammendrag

Denne delrapporten oppsummerer kartleggingen av synspunkter på praksis fra praksisveiledere og praksiskoordinatorers perspektiv. Informasjonen er samlet inn gjennom fokusgruppeintervjuer og individuelle intervjuer. Til sammen er 25 personer intervjuet. Funnene i delrapporten er ikke representative, men viser synspunktene og erfaringene til personene vi intervjuet. Målet vårt er å belyse noe av mangfoldet av problemstillinger som praksisveiledere står overfor vedrørende praksis.

Ifølge informantene gir praksis studentene mulighet til å oppleve kompleksiteten i arbeidslivet, det å forholde seg til tidsfrister og andre mennesker (kollegaer, klienter, pårørende osv.) og begrensninger på grunn av mangel på tid og ressurser. Veilederne fra profesjonsfagene vektla det å jobbe helhetlig rundt en bruker, tverrfaglighet, og det å prøve ut teoriene de har lært. Praksisveilederne fra øvrige fag var opptatt av forståelse for spilleregler i arbeidslivet. Informantene i utvalget nevnte de samme tre hovedgrunnene for å ta imot studenter: faglig utbytte, rekruttering og de så det som et samfunnsansvar.

Generelt virker det som om det stilles langt flere krav til praksisveilederne innen profesjonsfag enn øvrige fag, både med tanke på kompetanse, gjennomføring av praksisoppholdet og vurdering. Veilederrollen var også langt mer formalisert innen profesjonsfagene. Praksisstedene etterstrebet at veilederne skal ha relevant faglig kompetanse. Blant profesjonsfagene etterstrebet de også at de skal ha veiledningskompetanse, men mange slet med å imøtekomme dette grunnet mangel på tid og ressurser. For praksisfeltet innen øvrige fag var ikke veiledningskompetanse et tema.

Praksisfeltets kjennskap til både læringsutbyttebeskrivelsen og til studiet som helhet varierer. Praksisveilederne innen profesjonsfagene hadde en mer aktiv tilnærming til begge deler. Deres kjennskap til innholdet i studiet varierer mye. Mange ønsker at UH-institusjonen skal ha bedre kjennskap til realitetene i praksis og at studentene er mer forberedt på arbeidslivet.

I gjennomføringen av veiledningen var det generell enighet om viktigheten av å ta imot studenten på en god måte, å ha en forventningsavklaring og å fokusere på at studentene er i en læringssituasjon. I profesjonsfagene opplevde veilederne utfordringer med å ta vare på bruker/klient/elev og studentenes læring på likt, å håndtere turnus og at de opplever at UH-institusjonene ikke jobber tverrfaglig. Praksisveilederne innen profesjonsfag har også ofte en rolle å i vurdere studenten. Ansvarsfordelingen mellom praksisveileder og faglærer varierer. Flere praksisveiledere synes det er utfordrende å vurdere studenten, og de ønsker mer samarbeid med faglærer om dette.

Tid og ressurser var viktig og samtidig en utfordring for mange, spesielt for profesjonsfagene. Det kan være at det ikke frigjøres plass i stillingen til å veilede, at det ikke kompenseres økonomisk, at de må ta imot flere studenter enn det er kapasitet til eller at det ikke prioriteres av ledelsen.

Flere opplevde at samarbeid og kommunikasjon var blitt bedre, men at det ofte er personavhengig og at det fortsatt er forbedringspotensial. Flere ønsket seg mer samarbeid. Det virker å være mer samarbeid innen profesjonsfag, og de fremhevet samarbeidsformer som deltakelse i forum og råd med UH-institusjonen, kombinerte stillinger og undervisningssamarbeid. Mange poengterte at god kommunikasjon var svært viktig. De var spesielt opptatt av god informasjon i planleggingsfasen, og flere ønsket mer informasjon om studenten, som for eksempel faglig nivå eller norskkunnskaper.

Praksisveilederne ble i liten grad involvert i evaluering av praksis og har heller ikke egne evalueringer. De fleste har avtaler, men både innhold, nivå og praksisveiledernes kjennskap til avtalen varierer.

Innhold

1	Om Operasjon Praksis	1
2	Begrepsavklaring	1
3	Metode	2
3.1	Intervjuer	2
3.2	Utvalg og rekruttering	2
4	Hva kan praksis gi?	4
4.1	Begrunnelse for praksis	4
4.2	Motivasjon for å ta imot studenter.....	4
4.2.1	Samfunnsansvar	4
4.2.2	Faglig utbytte.....	5
4.2.3	En viktig rekrutteringskanal	5
5	Praksisveilederen	5
5.1	Veilederrollen	5
5.2	Motivasjon for å være veileder	5
5.3	Fagkompetanse	6
5.4	Veiledningskompetanse.....	6
5.4.1	Betydningen av veiledningskompetanse	7
5.4.2	Tilstanden for veiledningskompetanse i praksisfeltet	7
6	Gjennomføring av praksis og veiledning	8
6.1	Felles problemstillinger	8
6.1.1	Mottakelsen av studenten	8
6.1.2	Forventningsavklaring.....	8
6.1.3	Fokus på at studenten er i en lærings situasjon	9
6.1.4	Praksis alene eller i grupper?	9
6.2	Profesjonsfag	9
6.3	Øvrige fag	11
6.4	Vurdering av studenten.....	11
7	Læringsutbytte og kobling mellom teori og praksis	12
7.1	Praksisstedets kjennskap til læringsutbytte	12
7.2	Bruk av læringsutbyttebeskrivelsene	13
7.3	Praksisstedets kjennskap til og innflytelse på studiets innhold	13

7.4	UH-institusjonens kjennskap til praksisfeltet	14
8	Kvalitetssikring	14
8.1	Avtaler	14
8.2	Evaluering ved UH-institusjonen	14
8.3	Evaluering ved praksisstedet	15
9	Rammefaktorer og ressurser	15
9.1	Kapasitet og tid.....	15
9.2	Økonomisk kompensasjon.....	16
9.3	Støtte fra ledelsen	16
9.4	Opptaksrammer og tildeling	16
9.4.1	Opptaksrammer	17
9.4.2	For sen tildeling av student	17
9.4.3	Der praksisstedet velger praksisstudent	17
10	Samarbeid og kommunikasjon	18
10.1	Arenaer for samarbeid	18
10.2	Kommunikasjon med UH-institusjonene	19
10.2.1	Kommunikasjonsflyt.....	20
10.2.2	Kommunikasjon med faglærer.....	20
10.2.3	Kommunikasjon i planleggingsfasen	20
11	Avslutning	21
12	Referanser	22
	Vedlegg – intervjuguide	23

1 Om Operasjon Praksis

En rekke aktører fremhever økt bruk av praksis som læringsform for å sikre arbeidslivsrelevans. Flere utdanninger og institusjoner som tradisjonelt ikke har hatt praksis ønsker å tilby dette. Gjennom tilsyn, evalueringer, undersøkelser og andre prosjekter som NOKUT og andre har gjennomført ser vi imidlertid at det er noen kvalitetsutfordringer når det gjelder praksis. Med bakgrunn i dette har NOKUT satt i gang et utviklingsprosjekt knyttet til kvalitet i praksis i norsk høyere utdanning: Operasjon Praksis. Prosjektet startet i 2018 og vil pågå til 2020.

Vi ønsker å bidra til å rette oppmerksomhet mot aktuelle utfordringer og gode praksiser, sammenstille kunnskap om faktorer som er viktige for å lykkes med praksis og skape arenaer der sentrale aktører kan dele erfaringer og kunnskap.

I den første fasen av prosjektet kartlegger vi praksis i universitet- og høyskolesektoren på ulikt vis. En del av prosjektet er å kartlegge følgende sentrale aktørers oppfatning om og erfaring med praksis:

- Studenter
- Undervisere
- Studieprogramledere ved studieprogrammer med praksis
- Administrativt ansatte ved studieprogrammer med praksis
- Arbeidssteder som har tatt imot studenter i praksis
- Policy/ledelse/interesseorganisasjoner/samfunnet for øvrig

Denne delrapporten oppsummerer kartleggingen av synspunkter på praksis fra arbeidssteder som har tatt imot studenter i praksis.

2 Begrepsavklaring

I utvalget vårt har vi intervjuet både personer som er i direkte kontakt med studentene underveis i praksis (praksisveiledere) og personer som jobber med å koordinere mottak av praksisstudenter ved arbeidsstedet (praksiskoordinatorer). Vi starter derfor med å gi en kort beskrivelse av hva slags ansvar de ulike rollene har.

Praksiskoordinator

Ved arbeidssteder som tar imot mange studenter i praksis er det vanlig å ha en person som har ansvar for å koordinere ordningen med praksisstudenter. Denne personen kalles gjerne en praksiskoordinator. Oppgaven deres er å være kontaktpunkt opp mot universitets- eller høyskoleinstitusjonen (heretter kalt UH-institusjonen), kartlegge behov både fra UH-institusjonen og fra de ulike avdelingene ved arbeidsstedet og fordele studenter på praksisplassene ved arbeidsstedet. Noen ganger har de også ansvar for mottak av studentene.

Praksisveileder

Betegnelsen «praksisveileder» benyttes ikke alltid på samme måte. I denne rapporten bruker vi begrepet «praksisveileder» for ansatte i praksisfeltet som har et ansvar for studenten ved praksisstedet. Det varierer fra praksissted til praksissted hvor utstrakt ansvar praksisveilederen har for studenten, fra at man er studentens kontaktperson til at man har tett oppfølging gjennom hele praksisperioden og et ansvar for vurdering av studenten.

Praksisfelt og praksissted

«Praksisfeltet» betegner den delen av arbeidslivet som er mest relevant for kandidater fra det aktuelle studieprogrammet. «Praksissted» brukes om en arbeidsplass som tar imot studenter i praksis.

3 Metode

Denne rapporten tar for seg funn som kom frem gjennom intervjuer med personer ansatt ved arbeidssteder som tar imot praksisstudenter fra høyere utdanning. Informantene var enten veiledere for studenter i praksis eller koordinatorene for ordning med praksisstudenter ved arbeidsstedet.

Målet med intervjuene har vært å tilegne oss kunnskap om praksisveileder og -koordinators erfaringer med å ha praksisstudenter og deres rolle i forbindelse med gjennomføring av praksis i høyere utdanning.

3.1 Intervjuer

Data er samlet inn gjennom kvalitative intervjuer med praksisveiledere og praksiskoordinatorer, hvor både fokusgruppeintervju, gruppeintervju og individuelle intervju er benyttet som metode. Til sammen har vi gjennomført fire fokusgruppeintervjuer med tre til fire deltakere, tre gruppeintervjuer med to deltakere og fem individuelle intervjuer. Totalt antall informanter er 25.

Fokusgruppeintervjuer er en godt egnet metode når man ønsker å utforske et felt, kartlegge erfaringer og meninger om feltet man skal undersøke. Samtidig gir fokusgrupper mulighet til utveksling av kunnskap mellom deltakerne (Thaagard 2018, Halkier 2010, Nøtnes 2001). Det sistnevnte var spesielt viktig da et av målene for prosjektet er at det også bidrar til deling av erfaringer og kunnskap.

Det var ikke alltid mulig å samle personer til fokusgrupper, både på grunn av at de ansatte ved arbeidsstedene hadde en hektisk arbeidshverdag, men også fordi det ved enkelte arbeidssteder kun var én eller to aktuelle informanter. Derfor har vi også gjennomført flere individuelle intervjuer eller gruppeintervju med to deltakere.

3.2 Utvalg og rekruttering

Vi har ønsket å dekke ulike studietilbud og i tillegg ha geografisk spredning i datamaterialet. Utdanninger med rammeplanstyrt praksis innen profesjonsfagene (helse, sosial og lærer) preger i stor grad praksisfeltet, og det var derfor viktig å dekke disse utdanningene godt i datainnsamlingen.

Vi har rekruttert informantene gjennom ulike kanaler: I noen tilfeller har vi kontaktet studieprogram hvor studentene har obligatorisk eller valgfri praksis og forhørt oss om de kan sette oss i kontakt med virksomheter som tar imot deres studenter i praksis. Deretter har vi tatt kontakt med studieprogrammets kontaktperson ved arbeidsstedet og gjort avtale om intervju med aktuell(e) informant(er).

I andre tilfeller har vi tatt kontakt direkte med arbeidssteder vi vet har praksisstudenter, enten via tips fra andre eller via egne bekjenskaper. Vi har også hatt kontakt med en sentral person innen helsesektoren som har hjulpet oss med rekruttering av ulike faggrupper ved et sykehus.

Det har vært utfordrende å rekruttere informanter. Det var for det første vanskelig å finne frem til aktuelle arbeidssteder og deretter til riktige kontaktpersoner ved arbeidsstedene. Dette gjaldt spesielt arbeidssteder som har praksisstudenter fra andre fag enn profesjonsfagene og hvor det å ha praksisstudenter ikke var like organisert som f.eks. innen de store helseinstitusjonene. I to tilfeller hadde kontaktpersonene vi var blitt tipset om sluttet, og det var ikke ansatt noen nye som hadde tatt over oppgavene i forbindelse med praksisstudenter.

Når det gjaldt praksissteder som tar imot studenter fra lærerutdanninger og sosialfaglige utdanninger, opplevde vi at flere av dem vi kom i kontakt med hadde så hektisk hverdag at det var vanskelig å finne tid til et intervju. Når det gjaldt rekruttering innen helsesektoren, var vi heldige å få hjelp fra en sentral person som hadde god oversikt og som kunne sette oss i direkte kontakt med aktuelle informanter. I tillegg var det flere faggrupper samlet på samme arbeidsplass (sykehus), noe som gjorde det enklere å arrangere en fokusgruppe.

Som en følge av at det var vanskelig å rekruttere aktuelle informanter, ble også geografisk spredning vanskelig å få til. De fleste arbeidsstedene hvor vi har gjennomført intervjuer er på Østlandet. Vi forsøkte å rekruttere informanter spredt rundt i landet, men ved flere av arbeidsstedene i andre deler av landet lyktes vi ikke å få avtale om intervju.

Vi forsøkte likevel å dekke et bredt spekter av arbeidsplasser og utdanningstyper. Vi gjorde intervjuer ved arbeidssteder som tar imot studenter fra de store praksisfagene innen helse, sosial og lærer, i tillegg til steder som har praksisstudenter fra andre fag med både kort og lang tradisjon for praksis.

Informantene vi endte opp med har alle en direkte rolle i gjennomføringen av praksis for flere ulike utdanningstyper, og de kan gi et nært bilde av ulike muligheter og utfordringer. Selv om datamaterialet faglig sett dekker bredt, sitter vi igjen med en opplevelse av at vi mest sannsynlig har fått informanter fra det vi kan anta er velfungerende praksissteder.

Dette er en kvalitativ studie hvor kun et lite utvalg av informanter er intervjuet. Det har ikke vært et mål for prosjektet å ha et representativt utvalg for alle som jobber med veiledning av studenter i praksis. Funnene i denne rapporten er derfor ikke representative, men de viser synspunktene til dem vi intervjuet. Målsetningen vår er å belyse noe av mangfoldet av problemstillinger arbeidsstedene står overfor og hvilke erfaringene de har.

4 Hva kan praksis gi?

4.1 Begrunnelse for praksis

På spørsmålet om hvorfor studenter bør ha praksis er det tydelig blant informantene at de mener at praksis gir noe unikt som UH-institusjonene ikke gir. På tvers av de ulike fagfeltene var det generelt enighet blant informantene våre at det er viktig at studentene får føle på kompleksiteten i arbeidslivet, begrensningene som kommer med mangel på tid og ressurser, det å forholde seg til tidsfrister, andre mennesker og liknende. I tillegg er det viktig å lære å tilpasse den faglige kunnskapen til det virksomhetsspesifikke.

Det er likevel et skille blant informantene våre mellom de som tar imot studenter fra profesjonsstudier og studier med lang tradisjon for å ha praksis, og de som tar imot studenter fra fag med kort tradisjon for praksis (slik som mange disiplin-fag). Mens sistnevnte argumenterer med at det er viktig for studentene å forstå spilleregler i arbeidslivet, få prøve seg i arbeidslivet og bygge CV-en sin, er begrunnelsene fra profesjonsfagene av en mer faglig karakter. Informantene fra slike fagfelt løftet frem viktigheten av å få oppleve kompleksiteten man må håndtere som for eksempel sykepleier eller psykolog. Både med tanke på det helhetlige samspillet rundt en pasient eller bruker, det å få jobbet tverrfaglig og det å måtte jobbe og kommunisere med reelle mennesker. En informant uttrykte det slik: «Du må ha kjent på følelsen av hvor sint du kan bli ved å servere kaffe til en som har voldtatt barnet sitt». Eller som en annen sa: «Det å forholde seg til mennesker i krise kan du ikke lese deg til eller øve på skolen». Med andre ord er det en oppfatning at studentene må ut å kjenne på reelle problemer, møte på reelle mennesker og forholde seg til andre kolleger, pårørende o.l., for å kunne lære faget sitt og forstå teoriene de har lært.

Et siste aspekt som ble løftet frem er at det å være i praksis gir studenten muligheten til å kjenne på om det er rette yrket, eventuelt hva slags arbeidsplasser innenfor sitt fag som kunne passe.

4.2 Motivasjon for å ta imot studenter

Arbeidsstedene tar imot praksisstudenter på ulikt grunnlag: Noen er forpliktet til det gjennom lovverk, mens andre gjør det frivillig. Uavhengig av hvilken bransje eller fag de tilhørte, var informantene likevel rimelig samstemte i motivasjonen for å ta imot praksisstudenter.

4.2.1 Samfunnsansvar

En av årsakene som ble gitt for å ta imot studenter i praksis, er at det er viktig å gi et bidrag for å sikre fremtidens arbeidskraft og å bidra til å gi studentene den opplæringen de trenger. Informantene så det som et samfunnsansvar. Innen de profesjonsrettede fagene påpekte informantene at utdanningene er avhengige av å gi studentene praksis og at det er et etisk ansvar i en profesjon å ta imot studenter. Informanter fra en skole opplevde at de er blitt mer bevisste på rollen sin som «lærerutdanningsinstitusjon». De ser på seg selv som «lærerutdannere» og som en integrert del av utdanningsløpet. Alle må ta del i det å bygge gode fagpersoner. Enkelte påpekte derfor at det er viktig å skape en kultur for å ta imot studenter i virksomheten.

4.2.2 Faglig utbytte

En annen årsak alle nevnte er at det gir et faglig utbytte å ta imot studenter. Studentene bringer med seg spørsmål og perspektiv som tvinger praksisfeltet til å friske opp gammel kunnskap, få nye innspill og sette ord på den tause kunnskapen de har opparbeidet seg gjennom yrkeslivet. Det har også blitt sagt at det er skjerpene for egen yrkesutøvelse å ta imot studenter. En informant sa for eksempel at man lærer mye selv fordi man tvinges til å tenke gjennom det man gjør og hvorfor man gjør det, og at «det forebygger mye ukultur å ha en student som kommer inn».

I tillegg tilfører studentene praksisfeltet ny kunnskap som er viktig for å utvikle seg i takt med endringene i samfunnet. Et praksissted som anså seg for å være særegent innen sitt fagfelt, og hvor mange ute i sektoren generelt har lite kjennskap til arbeidet deres, mente også at det å ha studenter i praksis er en måte å spre kunnskap om arbeidet ved virksomheten ut til sektoren, ettersom studentene tar med seg erfaringene inn i nye jobber senere.

4.2.3 En viktig rekrutteringskanal

Den tredje årsaken som det var bred enighet om, er at praksis er viktig for rekruttering av fremtidige arbeidstakere. Informantene så en verdi i det knytte til seg praksisstudenter som kan søke jobb der etterpå. Som en uttalte: «Verdens beste jobbintervju er å ha studenter i praksis her». Det å ha praksisstudenter gir virksomheten mulighet til å bli kjent med fremtidige kollegaer, samtidig som det gir studentene mulighet til å bli kjent med mulige arbeidsplasser.

En virksomhet med studenter fra disiplinfag hadde opprettet kontakt med en utdanning som de normalt sett ikke rekrutterer fra. De som stod bak initiativet mente at det å ha praksisstudenter er en måte å gjøre studentene oppmerksom på mulighetene og gi dem kjennskap til virksomheten, samtidig som virksomheten får bedre kjennskap til det fagfeltet.

5 Praksisveilederen

5.1 Veilederrollen

Det er ulike løsninger for veiledning av praksisstudenter: Praksisstedene innenfor profesjonsfagene har en definert rolle som praksisveileder, med et fast opplegg for hvordan og når veiledningen skal foregå, mens de andre praksisstedene ikke har en fullt så definert veilederrolle. Der er det eksempler på at nærmeste personalleder eller arbeidsleder fungerer som veileder, og noen opererer med fadderordning. Innenfor disse virksomhetene bruker de begreper som «mentor» og «fadder» fremfor «veileder». Generelt er inntrykket at alle de ulike virksomhetene tar et kollegialt ansvar for studentene.

5.2 Motivasjon for å være veileder

I følge informantene våre ved praksissteder som tar imot studenter fra profesjonsfag, kan veilederrollen være en oppgave som inngår i en fast stilling eller som går på omgang mellom flere ansatte. I noen tilfeller er det tilfeldigheter som spiller inn for hvem som blir tildelt ansvaret. Dette

henger sammen med kapasitet: Hvor mange av de ansatte som er kvalifiserte til å veilede opp mot antall praksisstudenter de må ta imot, eventuelt om de må ta imot flere studenter enn de har kapasitet til. Blant informantene våre var det både arbeidssteder hvor ansatte får pålagt veilederansvar helt uavhengig av om man hadde lyst, kapasitet eller kompetanse, og det var arbeidssteder hvor det vektlagt at veilederen skal ha motivasjon for å ta på seg oppgaven og at det skal være frivillig.

Blant praksisveilederne fra virksomheter som tar imot studenter fra disiplin-fag, er inntrykket at dette er mer «ildsjel»-preget. Ved to av virksomhetene har praksisveilederen for eksempel tidligere vært student ved studieprogrammet de tar imot studenter fra. I de tilfellene var praksisveilederen drivkraften bak praksisordningen ved virksomheten sin og har dermed vært først ute med å ta på seg veiledningsoppgaven. Ved disse virksomhetene er de i langt større grad med på å håndplukke studenter, og de er på utkikk etter studenter som kan bidra med noe ekstra til virksomheten. Veilederrollen utarter seg dermed annerledes.

Veilederne i utvalget vårt kunne fortelle om deres motivasjon for å være veiledere. De syntes det var motiverende å få være med på å forme fremtidens yrkesutøvere og kollegaer. En beskrev det som en gartnerrolle; å se at noe spirer. De opplevde det som inspirerende og engasjerende og bidro til at de selv utviklet seg som fagpersoner.

5.3 Fagkompetanse

Informantene innen profesjonsfagene forteller at praksisstudentene alltid settes sammen med en praksisveileder innen samme profesjon som studenten. Ved virksomhetene som tar imot studenter fra øvrige fag, var det ingen som sa at det stilles krav til at veileder (fadder/mentor) er fra samme fagprofesjon som studenten, men de forsøker likevel at studenten blir satt sammen med en ansatt som har relevant faglig kompetanse eller kjennskap til studentens fag. Innen profesjonsfagene er dette mer en selvfølge.

Det er varierende om det i tillegg stilles krav til at veileder har en visst antall års erfaring fra virksomheten eller ikke. Noen hadde krav om to års erfaring, mens det fra andre igjen ikke stilles noe krav om antall år. En informant trakk frem at det er problematisk hvis praksisveilederen mangler erfaring eller modenhet til å veilede studenten.

5.4 Veiledningskompetanse

Det er sprikende i utvalget om det stilles krav til at veileder har veiledningskompetanse. Med veiledningskompetanse mener vi her at praksisveilederen har gjennomført formelle kurs eller studiepoeng i veiledning. Veiledningskurs gis i hovedsak av UH-institusjonene. Ingen av informantene som tar imot studenter fra andre fag enn profesjonsfagene oppgir å ha veiledningskompetanse eller kjenne til tilbud hvor de kan tilegne seg dette. Dette kapitlet omhandler derfor informasjon fra informantene innen profesjonsfagene. Innen disse fagene er det en del som har veiledningskompetanse, og det er generelt noe som etterstrebes og er på agendaen hos flere.

5.4.1 Betydningen av veiledningskompetanse

Informanter innen helse- og sosialfeltet var opptatt av hvilken betydning veiledningskompetanse har for læringsutbytte. Veileder skal både være kliniker, lærer og rollemodell for studenten, og det ble påpekt at veileder må ha veiledningskompetanse for å kunne mestre alle disse rollene. Med veiledningskompetanse møter en situasjoner annerledes og lager rom for å skape en aktiv lærings situasjon. En informant trakk frem at veiledningskompetanse også er positivt for hvordan man utfører jobben sin som kliniker, da det gjør at man møter pasienter på en annen måte og endrer språket.

Det er imidlertid ikke alle steder de lykkes med dette. Blant annet er det tilfeller hvor veileder ikke har erfaring og/eller er moden nok som yrkesutøver til å ha veilederansvar, eller at arbeidsdagen er så hektisk at det ikke er rom for at veileder kan skape en aktiv lærings situasjon.

5.4.2 Tilstanden for veiledningskompetanse i praksisfeltet

Flere informanter oppgir at det stilles krav til at de ansatte har veiledningskurs før de får sin første praksisstudent. Dette er gjerne snakk om et tredagers kurs ved samarbeidende UH-institusjon. To av informantene forteller at et fremtidsmål er at alle veiledere skal ha 10 studiepoeng i veiledning. Noen av praksisstedene i spesialisthelsetjenesten har en hovedveileder med veiledningskurs på 10 studiepoeng som veileder de andre praksisveilederne i veiledningsgjerningen deres. Dette er et tiltak for å kunne imøtekomme utfordringer med uerfarne veiledere.

En sentral årsak til hvorfor ikke alle praksisveiledere innen helse-, sosial- og lærerutdanninger har formell veiledningskompetanse er mangel på tid og ressurser. For mange virksomheter er det vanskelig å prioritere veiledningskurs. En informant uttrykte at press på ressurser gjør at man må velge mellom veiledningskurs og andre faglige kurs. Det ble også nevnt som et problem at det ikke er knyttet noen incentiver til det å være veileder og å ta kurs, verken i lønn, stillingskode eller status, selv om det kan være relevant for yrkesutøvelsen.

En annen årsak som ble trukket frem, var at det ikke er etablert et tett nok samarbeid mellom praksisfeltet og UH-institusjon til at de har fått i gang et samarbeid om veiledningskurs.

Det var også et tilfelle hvor fagfeltet var for lite til at det ble tilbudt kurs, men til gjengjeld var det satt i gang egne tiltak for å styrke kompetansen til veilederne innen dette fagfeltet, for eksempel tilbys det forelesninger ved UH-institusjonen.

Omfattende kurs

Flere informanter fortalte at det tilbys både veiledningskurs over tre dager og et emne som gir 10 studiepoeng. Kursene som tilbys over tre dager har ifølge informantene vært populære. Når det gjaldt emnet på 10 studiepoeng, var det utfordrende for arbeidsgiver å frigjøre ressurser i en lengre periode, i tillegg til at det skapte en høyere terskel for den enkelte til å ville delta. Det var flere informanter ved flere ulike praksissteder som fortalte med bekymring at tredagerskursene skulle legges ned ved en av UH-institusjonene og erstattes av emnet på 10 studiepoeng. De var redd det vil kunne medføre at færre deltar og dermed at færre får veiledningskompetanse. Informantenes oppfatning var at det var en fordel med kortere veiledningskurs slik at det er lettere å gjennomføre, både for den enkelte og for arbeidsstedet.

Et innspill som kom var at veiledningskompetanse kunne vært integrert som en del av bachelorutdanningen. Begrunnelsen var at veiledning av studenter alltid vil være en viktig del av jobben, og at det dermed var en naturlig del av profesjonsutdanningen.

6 Gjennomføring av praksis og veiledning

Gjennomføring av praksisoppholdet til studenten er varierende etter fagfelt, men også på de ulike praksisstedene. Det er tydelig skille i vårt utvalg mellom profesjonsfag og øvrige fag i hvor strukturert veiledningen er. Universitetene og høyskolene er tettere koblet på i de førstnevnte enn sistnevnte. Likevel er det noen momenter de har tilfelles. I dette kapitlet vil vi først ta for oss felles problemstillinger. Deretter vil vi beskrive perspektiver som er spesifikke for profesjonsfag og de øvrige fagene.

6.1 Felles problemstillinger

6.1.1 Mottakelsen av studenten

Flere informanter vektlegger viktigheten av å motta studenten på en god måte for at praksisoppholdet skal bli godt. Det er viktig at studentene har noen som vet at de kommer og som står klare til å ta imot dem. Flere oppgir at de tar imot studenten som en hvilken som helst ansatt, og adgangskort, kontorplass og liknende er klart til de kommer første dag.

Innen spesialisthelsetjenesten har de fleste klinikkene utformet egne velkomstbrev som blir sent per e-post med informasjon om klinikken og annen praktisk informasjon. En informant oppgir at de har utviklet en rutine hvor tidlige praksisstudenter skriver om sine opplevelser i praksis, som praksisstedet senere overrekker nye studenter. Informanten kalte dette «Ting du kunne ønske du visste før du var i praksis».

Det er altså enighet om at velkomsten er viktig, hvorav flere av informantene viser til at det er noe studentene vektlegger i evalueringene sine av praksis. Derfor er det også problematisk at mange av informantene mener at de blir tildelt studenter for sent, og at dette skaper problemer for mottakelsen av studentene.

6.1.2 Forventningsavklaring

Før studenten begynner har de fleste praksisstedene en rutine for å ha en forventningsavklaring med studentene. Her inngår både praksissted og studentenes forventninger. En informant beskriver forventningsavklaringene som et «tillitsskapende førsteinntrykk», hvor en kan forberede studenten på hva som kommer. Samtidig kan en tilpasse oppholdet dersom det fra studenten kommer frem noe av betydning under samtalen. En av informantene fra den ene virksomheten som tar imot studenter fra et disiplinfag forteller at det ofte kan være et gap mellom studentenes forventninger til praksis og virkeligheten. Derfor er det viktig å avklare dette med studenten. Forventningssamtalen kan også brukes til å kartlegge hvor studenten skal plasseres i virksomheten hvis dette ikke allerede er avklart.

6.1.3 Fokus på at studenten er i en lærings situasjon

Jevnt over var informantene våre bevisste at studentene er i en lærings situasjon og ikke skal brukes som ekstra arbeidskraft. Dette ble fremhevet som viktig for at man ikke skulle misbruke studentene og for at de skal få den læringen og oppfølgingen som bør følge av å være i en lærings situasjon. En presiserte for eksempel at man i perioder hvor det er mye trykk ikke må falle for fristelsen å gi studenten et ansvar tilsvarende det en vanlig ansatt har og å overlate dem til seg selv. Flere omtaler likevel studentene som en ressurs i arbeidet, særlig studenter som er kommet lenger ut i studieløpet og er mer selvstendige.

Blant de fleste av informantene var det også en bevisst tanke om at studentene skal ha en progresjon i praksis, hvor man gradvis gir dem mer ansvar. Innen profesjonsfagene er inntrykket at studentene sakte men sikkert skal bli opplært til å håndtere flere sider ved profesjonen, både innad i hver praksisperiode og ved at de har flere praksisperioder. Det påpekes av flere at det er viktig at veileder tilpasser veiledningen til der studenten «er».

I de øvrige fagfeltene var det et litt annet syn på dette med progresjon. Det er viktig at de føler seg verdsatt og tatt på alvor, men samtidig var det viktig at studenten også «kastes ut på dypt vann» og utfordres fra første dag. Her er det en vesensforskjell mellom profesjonsfagene og disiplin fagene, ettersom hensynet til en pasient eller en klasse o.l. gjør at studenten i profesjonsfag ikke bare kan kastes ut i det. I øvrige fag var holdningen mer at studenten selv må ta ansvar for sin egen utvikling. Ett av praksisstedene fra disiplin fagene var av denne grunn nøye med hvilke studenter de vil ha for å finne studenter som er modne nok til ansvaret de får og som kan håndtere det. Praksisperioden var forholdsvis kort (6 uker), slik at de måtte få tidlig ansvar hvis de skulle få noe utbytte av praksis. Med andre ord må de finne en balanse mellom utfordring og progresjon.

6.1.4 Praksis alene eller i grupper?

Det varierte om praksisstedene tok imot studenter alene eller i grupper. Praksisstedene innen profesjonsfag som tok imot flere studenter så gjerne fordeler fremfor ulemper. De kan da ha en del felles opplegg for praksisstudentene (oppstartsmøter, gruppeveiledning) og studentene kan ha utbytte av hverandre ved å diskutere situasjoner de opplever i praksis. Det kan avlaste noe av presset på veilederen når studentene kan spille på hverandre.

Noen av informantene med tilhørighet utenfor profesjonsfag foretrakk imidlertid at praksisstudentene kom alene og ikke i grupper. Det var flere grunner til det: I hovedsak foretrakk de kun én student på samme sted for at det skulle bli en mest mulig reell arbeidssituasjon. I tillegg opplevde de at det er vanskeligere å gi god oppfølging når de er flere. En informant påpekte at når praksisstudentene er flere sammen, bevarer de gruppeidentiteten og blir ikke like godt integrert i arbeidet og arbeidsmiljøet, mens de som er alene glir inn i oppgavene og miljøet med en gang.

6.2 Profesjonsfag

Felles for informantene fra virksomheter innen profesjonsfag er at veilederen har et tydelig ansvar for å følge opp studenten, og at det virker å være forholdsvis klar struktur for dette. Igjen kan det nevnes at informantene våre virker å være fra det vi kan anta er velfungerende praksissteder. De opplever selv å ha gode rutiner. Mange planlegger hva studenten skal gjennom for hver enkelt dag eller uke i

praksisperioden. På ett praksissted har de planlagt veiledningen for hele semesteret. Selv om det er klare strukturer, gjennomføres veiledningen på ulikt vis både mellom og innad i de ulike virksomhetene og fagene. Noen har én veileder, andre har flere. Lengde og omfang varierer også. Det som derimot virker å være vanlig er at studentene har en midtveis- og en sluttevaluering som gjennomføres i samarbeid med faglærer.

Turnus

Turnus kan by på utfordringer for praksis i helse- og sosialutdanninger. Det er varierende hvordan praksisfeltet løser dette. Ved ett praksissted tildeler de for eksempel studenten en turnus og hvis turnus gjør det slik at veilederen ikke er tilstede, organiserer de det slik at studenten følges opp av en annen kollega. Et annet praksissted oppgir at studenten ikke nødvendigvis blir fulgt opp av en person fra samme fagprofesjon dersom turnus til veileder gjør at vedkommende ikke er tilstede. På et tredje praksissted har de løst det ved at studenten følger veileders turnus. Ofte benytter de to veiledere som har redusert stilling som følger samme turnus. Dette mener de er en fin løsning ved at veileder også avlastes. De fleste praksisstedene tenker altså et kollegialt ansvar rundt studenten.

Samtidig som praksisstedet må vurdere hvordan studentens turnus skal være, peker informantene på at de også må vurdere når studenten vil ha et størst læringsutbytte. Det er for eksempel ikke alle praksissteder som gir et godt læringsutbytte alle tider på døgnet. Oftest vil krav til læringsutbytte medføre at studenten i hovedsak må gå dagvakter, da det er på dagtid at relevante oppgaver utføres. Samtidig vil det å følge en turnus med kvelds- og nattvakter vise studenten hvordan virksomheten er døgnet rundt. Noen argumenterer at studenten må kunne tilpasse seg turnus, ettersom dette vil følge med yrket, og studenten burde derfor være forberedt på dette når vedkommende velger utdanning. Samtidig kan studentens livssituasjon, for eksempel hvis studenten har barn, gjøre det vanskelig å ha turnus som innebærer kveld og natt, og dette vil flere tilrettelegge for.

Pasienten/brukeren i fokus

Flere av informantene våre innen helse- og sosialfag opplever at en utfordring ved å ha studenter er at de må ta hensyn til brukeren/pasienten og studenten på samme tid. Dette kan være krevende, og til syvende og sist er det brukeren eller pasienten som må komme først. Et eksempel er ved et praksissted som jobber med barn, hvor de må gjøre vurderinger på om barna kan håndtere studenten(e), og dette er avgjørende for om de kan ta imot studenter og hva slags oppgaver studentene kan få.

Hensynet til pasienten og brukeren settes også i sammenheng med kapasitet og ressurser. Dersom veilederen skal ivareta like mange pasienter eller brukere som til vanlig og samtidig veilede studenten, vil det kunne gå utover kvaliteten på veiledningen om det ikke skal gå utover ivaretagelsen av brukere/pasienter.

Tverrfaglighet

Flere av informantene fra helsevirksomheter var klare på at tverrfaglighet er et viktig element i praksis og noe som praksisstedene kan by på som ikke UH-institusjonene kan tilby på samme måte per nå. Som en koordinator sa: «Vi er tverrfaglig når vi står rundt pasienten». Både veiledere og koordinatorene var opptatt av at arbeidet er tverrfaglig, og at studentene derfor må lære å håndtere pasienter i samspill

med kollegaer fra andre fagfelt. Flere jobbet for å legge til rette for dette på ulike måter. Enkelte synes derfor det er et problem at det ikke jobbes mer tverrfaglig på UH-institusjonene, og flere ønsket at det ble organisert mer tverrfaglig praksis. Dette krever at UH-institusjonene samkjører praksis på tvers av utdanninger.

6.3 Øvrige fag

Ifølge praksisveilederne fra virksomhetene som tar imot studenter fra øvrige fag stiller UH-institusjonene få krav til virksomheten om hvordan veiledningen skal gjennomføres. De oppgir at de i stor grad selv bestemmer gjennomføringen av selve veiledningen. Hvilke rammer de har å forholde seg til for praksisoppholdet generelt varierte fra så godt som ingen til klare avtaler om gjennomføring og læringsutbytte.

Det ene praksisstedet fortalte for eksempel at veiledningen gjøres av UH-institusjonen gjennom undervisningen der, men at det blir stilt krav om at praksisstedet har en «mentor» og at de må forholde seg til kunnskapsmål, erfaringsmål og holdningsmål bestemt av UH-institusjonen. Dette er nedfelt i en avtale. Informanten mener likevel at disse kravene ikke er vanskelig å oppfylle og oppgir at UH-institusjonen godt kunne stilt større krav og de ville tilpasset seg dette.

Et annet praksissted ønsket seg generelt mer kunnskap om innholdet i studiet, og de så at de med fordel kunne vært mer bevisst på at det var snakk om en læringssituasjon for studentene.

To andre praksissteder fortalte at det ikke har avtaler og i all hovedsak virket opplegget for praksis å være helt opp til dem. To informanter nevnte at det med fordel kunne vært mer formaliserte avtaler, og én ønsket seg en mal fra UH-institusjonene på hvordan veiledningen skal gjennomføres.

6.4 Vurdering av studenten

Det er varierende hvor stor rolle praksisveilederne har i å vurdere om studenten har oppnådd læringsutbytte. Profesjonsfagene har en langt tydelige rolle enn øvrige fag.

I profesjonsfagene opplyser veilederne at de har et ansvar for å vurdere studenten. Det varierer om de mener de er gitt det fulle ansvaret eller om det er delt med faglærer fra UH-institusjonen. Det vanligste virker å være at de vurderer sammen, både midtveis og til slutt i praksisoppholdet.

Et sentralt element ved vurderingene innenfor profesjonsfagene er at studentene også blir vurdert på om de er skikket for yrket i tillegg til den generelle vurderingen av praksis. Flere informanter opplever at de har et stort ansvar i forbindelse med vurdering av skikkethet, ettersom det er de som har den daglige kontakt og oppfølging av studenten. De har også ansvar for å gi tilbakemeldinger til faglærer dersom studenten står i fare for å ikke oppnå læringsutbyttet eller at studenten ikke blir ansett som skikket. Informantene peker på at det er viktig at veileder klarer å fange opp studenter som sliter med å oppnå læringsutbyttet til midtveivurderingen, slik at faglærer og veileder kan tilpasse oppfølging for studenter som har behov for dette frem til sluttvurderingen.

På et praksissted for lærerstudenter fortalte informantene at de hadde en tydelig ansvarfordeling mellom dem og UH-institusjonen, hvor studenten vurderes både av veileder, praksisskolens ledelse og

UH-institusjonen. De fortalte også at de nylig hadde fått langt tydeligere kriterier å vurdere studentene ut fra, noe som gjør skikkethetsvurdering enklere.

Noen informanter sier at de synes det er utfordrende å vurdere studenter, spesielt der hvor studenten står i fare for å stryke. Informantene fra ett praksissted sier for eksempel at de får læringsutbyttebeskrivelser å vurdere ut fra, men at det er vanskelig å vite hvor lista for stryk ligger, noe som forsterkes av vage læringsutbyttebeskrivelser. Når det gjelder skikkethet, var det noen som synes det var problematisk at UH-institusjonen ikke lytter til vurderingene deres. En informant sa at det kan være at en student ikke egner seg akkurat på deres arbeidsted, men at studenten kan være egnet andre steder i sektoren og syntes det var vanskelig å vurdere skikkethet i slike tilfeller. De ønsker seg mer veiledning fra UH-institusjonene når det gjelder hvordan de skal vurdere studenter.

Utfordringen med å vurdere studentene når man ikke vet noe om studenten fra før, ble også påpekt, for eksempel hvordan studenten er vurdert i tidligere praksisperioder. Studenter med svake norskkunnskaper kan også være utfordrende, da det både kan skape problemer med for eksempel pasientbehandling og fordi studentene ikke forstår tilbakemeldingene de får fra veileder.

Flere informanter fra profesjonsfag melder at de savner mer tilstedeværelse fra faglærer ute i praksisfeltet. Praksisveileder kan ha et delegert ansvar for å vurdere studenten, men informantene mener at UH-institusjonen uavhengig av dette bør ha det faktiske ansvaret. Derfor har praksisveilederne et stort behov for å forhøre seg med faglærer i vurderingen av studenten, særlig i situasjoner hvor studenten vurderes som strykkandidat. En informant fortalte at de nesten må tvinge faglærer til å komme, dette til tross for at det er spesifisert i avtalen mellom UH-institusjonen og praksisstedet at faglærer skal komme minst én gang i løpet av praksis. En annen problematiserte at faglærerne kun er inne på et møterom under besøk og ytret ønske om at faglærerne skal være mer tilstede ute i avdelingene når de kommer. Flere opplever faglærers oppfølging av studentene som veldig personavhengig.

For informanter fra virksomheter som mottar studenter fra andre fag enn profesjonsfagene oppgir alle at de ikke har noen direkte rolle i sluttvurderingen av studentene. Når det gjelder underveisvurdering, er det bare ett av praksisstedene som har et konkret læringsutbytte de skal forholde seg til, foruten det var det ingen av dem som var involvert i vurdering av studentene underveis. Ved et praksissted fortalte informantene at de har oppfattet det slik at studentene skriver en praksisrapport etter oppholdet. Praksisrapporten er grunnlag for vurdering, men de som veiledere eller praksissted er ikke involvert i dette, og de får heller ikke se rapportene. De mente at det er en svakhet at de ikke er inkludert i sluttvurderingen av studenten på noe vis. Som praksissted ville de hatt et utbytte av å lese studentenes rapporter, både for egen læring og som evaluering av seg selv som praksissted.

7 Læringsutbytte og kobling mellom teori og praksis

7.1 Praksisstedets kjennskap til læringsutbytte

Det er stor variasjon i praksisfeltets kjennskap til læringsutbytte i studieprogrammene blant informantene våre. Jevnt over rapporterer veiledere og koordinatorene innen profesjonsfagene å ha en

mer aktiv tilnærming til læringsutbyttet, hvor det forventes i større grad at de bruker disse inn i veiledning. De forteller at det er studentens ansvar å medbringe læringsutbyttebeskrivelser til praksisstedet.

Ved praksisstedene med studenter som ikke går profesjonsutdanninger er det todelt: To av stedene oppgir å ikke ha noe kjennskap til læringsutbyttebeskrivelsene for praksisoppholdet eller studiet, mens to andre sier at det er nedfelt i kontrakten.

7.2 Bruk av læringsutbyttebeskrivelsene

Å få til en kobling mellom teorien studentene lærer på UH-institusjonen og de erfaringene de gjør seg i praksis er viktig (Fetscher, Kantardjiev og Skeidsvoll 2019). Læringsutbyttebeskrivelsene kan her være et verktøy som bidrar til å skape en kobling. En av veilederne mener det må være opp til studenten å aktivt forholde seg læringsutbytte og sørge for å plukke opp det som er nødvendig for å oppnå læringsmålene, og at man i en hektisk hverdag ikke har tid til å være lærer for studenten. En annen informant har et annet perspektiv og mener det er viktig at veileder og student sammen gjennomgår læringsutbyttebeskrivelsene tidlig for å lage en plan for hvordan studenten skal klare å oppnå dette i praksisperioden. Som en informant nevnte, vil en god veileder dele en situasjon inn i bruddstykker og koble disse bitene til teori.

Læringsutbyttebeskrivelsene er ifølge en annen informant ofte generelle, og veilederen må derfor tilpasse og oversette dem til den enkelte virksomhet. I den sammenhengen er det viktig med kommunikasjon mellom veileder og faglærer om læringsutbytte, slik at beskrivelsene kan tilpasses til den virksomheten som studenten befinner seg i. Samtidig har praksisstedet ansvar for å gi tilbakemeldinger til faglærer dersom studenten står i fare for å ikke oppnå læringsutbytte.

7.3 Praksisstedets kjennskap til og innflytelse på studiets innhold

Et annet viktig spørsmål når det gjelder kobling mellom teori og praksis, er om veilederne kjenner godt til innholdet i studiet. Inntrykket er at dette er varierende og noe begrenset. En del har en grov oversikt, og enkelte som har gått samme studium mener de kjenner innholdet i studiet. En informant nevnte at hvis de kjente til dagens pensum i større grad, ville de fått mer mulighet til å bidra til i koblingen mellom teori og praksis.

Det er også uklart om praksisstedene klarer å holde seg oppdaterte på endringer i studiet. Noen informanter holder seg oppdaterte på ulike måter: Veiledningskurs blir nevnt som én måte. En annen informant opplever at UH-institusjonen de mottar studenter fra gjør en god jobb i informere om endringer i studieløpet slik at de kan holde seg oppdaterte. To andre forteller at UH-institusjonen har en nettside med informasjon som alle veiledere må lese gjennom. Der står det hva de har fokus på ved utdanningen og hvor det er en sjekklister veilederne må bruke og jobbe opp mot. De som holder seg aktivt oppdaterte har med andre ord ulike måter å gjøre dette på.

Noen har en mer omfattende og direkte innvirkning på innholdet i studiet, og det henger sammen med hvor tett samarbeid partene har. Noen informanter opplyser at de blir inkludert i å utforme læringsutbytte fordi de sitter i profesjonsråd e.l., mens andre oppgir imidlertid at de blir involvert for sent til at de kan ha noen innvirkning. Et annet eksempel på påvirkning er en informant som har vært involvert i arbeidet med de nye nasjonale retningslinjene for helse- og sosialfagutdanningene

(RETHOS). Slikt samarbeid bidrar også til bedre integrasjon mellom teori og praksis (Fetscher, Kantardjiev og Skeidsvoll 2019).

7.4 UH-institusjonens kjennskap til praksisfeltet

Flere informanter mener at det fortsatt er avstand mellom det de lærer på UH-institusjonene og det som skjer ute i praksis og at UH-institusjonene ikke har god nok kjennskap til praksisfeltet og utfordringene de står i. Det var en oppfatning at faglærerne har for liten erfaring med praksis. Dette gjelder for så vidt både profesjonsfag og disiplindefag. Det var flere av informantene som sa at praksisfeltet og UH-institusjonene ikke «snakker samme språk». De opplever utdanningen som virkelighetsfjern til tider, da de mener den ikke tar inn over seg den virkeligheten studentene vil møte i praksis. Det kan dreie seg om lærerstudenter som ikke har lært hvordan tilpasse undervisningen til det mangfold av elever en møter i klasserommet, eller det kan være studenter fra disiplindefag som kun har blitt tilegnet faglig teori og ikke har fått noe kunnskap om realitetene i arbeidslivet eller hvordan den faglige kompetanse inngår i en helhet som også handler om økonomi, administrasjon, samarbeid o.l.

Flere av informantene ønsket seg at utdanningen forbereder studentene bedre på hva de vil møte i arbeidslivet, ettersom det ofte kan være et gap mellom studentenes forventninger og det som møter dem i praksis. En informant påpeker at det derfor ikke bare er praksisfeltet som må bli dratt inn til UH-institusjonene, men at det er like viktig at underviserne også blir dratt ut for at de skal se hva som rører seg i praksisfeltet.

8 Kvalitetssikring

Når det gjelder kvalitetssikring av praksis, er det mange måter å gjøre dette på. Her vil vi fokusere på evaluering og avtaler.

8.1 Avtaler

Ettersom avtaler skal regulere de ulike partenes plikter og rettigheter og det som er sentralt for studentenes læringsutbytte, kan de brukes til å kvalitetssikre praksis. De fleste av informantene våre har avtaler med UH-institusjonene på et eller annet nivå. Variasjonen virker likevel å være stor. Hvem som er avtaleparter varierte fra å være mellom UH-institusjon og praksis helt overordnet, til å være avtaler mellom den enkelte student og veileder. Naturligvis varierer det dermed også hva disse avtalene regulerer. Noen poengterte at de for eksempel ikke regulerer hvor mange studenter de skal ta imot. Det var også flere av praksisveilederne som ikke kjente til innholdet i avtalene. Om avtalene brukes bevisst for å kvalitetssikre praksis, er dermed uklart. I og med at flere veiledere heller ikke kjenner til innholdet, er det uklart hva som skjer dersom en part ikke overholder forpliktelsene sine.

8.2 Evaluering ved UH-institusjonen

Når det gjelder evalueringer som UH-institusjonen gjør, er det generelle bildet som tegnes av praksisveilederne at de i liten grad blir involvert i dette. Det er kun unntaksvis at informantene våre fortalte at de kjenner til og blir involvert i evaluering av praksis. Langt de fleste melder at de ikke har

blitt bedt om å evaluere selve praksisen, og at de heller ikke har kjennskap til tilbakemeldingene som studentene gir om praksisoppholdet. Kun enkelte forteller at de får vite om studentenes tilbakemeldinger, og noen blir også gjort kjent med resultatene fra Studiebarometeret¹.

Informantene som deltar i ulike råd sammen med UH-institusjonen eller har kombinerte stillinger og liknende, har en naturlig tilgang til en kanal for tilbakemeldinger. Hvordan denne kanalen blir brukt fremkommer ikke av intervjuene.

8.3 Evaluering ved praksisstedet

Informantene ble også spurt om de hadde noen interne rutiner for kvalitetssikring. Dette var varierende og lite systematisk. De fleste av informantene sa at de ikke har noen slike rutiner, og noen sa de har uformelle evalueringsmøter mellom kollegene som har vært involvert. Enkelte av informantene fortalte imidlertid at de nylig har begynt med mer systematisk evaluering av praksis gjennom spørreskjema og liknende for å få bedre oversikt.

9 Rammefaktorer og ressurser

Selv om det var bred enighet blant informantene våre om at det er flere fordeler med å ta imot studenter, var det likevel en del faktorer som kompliserer det å ta imot studenter. Disse faktorene er først og fremst knyttet til ressurser.

9.1 Kapasitet og tid

Gjennomgående sa alle informantene våre at det å være veileder kommer i tillegg til annet arbeid. For noen av praksisveilederne blir det ryddet litt plass i stillingen for å håndtere studenter, men i all hovedsak var ikke dette tilfelle. Flere informanter fra både profesjonsfag og øvrige fag sa at de må vurdere kapasiteten før de kan si om de kan ta imot studenter eller ikke. Likevel var det to informanter som opplevde å få tildelt veilederansvar uten forvarsel og uten at det var kapasitet til det. I de tilfellene hang det sammen med at det var mangel på sykepleiere på arbeidsstedene og dermed veldig hektisk for de få sykepleierne som var der og samtidig få sykepleiere å fordele praksisstudentene på. En fra et annet praksissted uttalte at «Når man i 90 prosent av tida ikke har tid til å gå på do en gang, er det en utfordring å veilede en student i tillegg». Samme informant påpekte at det er problematisk når nye sykepleiere må ta på seg veiledningsoppdrag, ettersom de gjerne har nok med å håndtere sine vanlige arbeidsoppgaver.

Selv om flere opplevde at det er utfordrende med tid og kapasitet, var det likevel bred enighet blant informantene om at det å ta imot studenter er viktig og at man må velge å se det som positivt selv om hverdagen kan bli hektisk. Flere informanter, både innen profesjonsfag og andre fag, mente at det var flest fordeler med det å ta imot studenter.

¹ Studiebarometeret er en årlig spørreundersøkelse som blir sendt ut til alle studenter i sitt 2. og 5. studieår ved alle universiteter og høyskoler i Norge (over 60 000 studenter). Undersøkelsen spør om studentenes oppfatninger om kvalitet ved ulike aspekter ved studieprogrammet de går på, deriblant praksis. Undersøkelsen gjennomføres av NOKUT på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet. Se www.studiebarometeret.no for mer informasjon.

Tid og kapasitet ser også ut til å påvirke hvorvidt praksisveilederne kan gå på veiledningskurs. Informantene var generelt svært positive til å få kompetanse i veiledning, og de ønsker at veilederne ved sin institusjon opparbeider slik kompetanse. Flere poengterte likevel at det er krevende å få tid til å ta slike kurs. Noen påpekte spesielt at det er et problem hvis det blir for omfattende: Flere av veiledningskursene som har blitt tilbudt har blitt gjort om til høyere utdanning på 10 studiepoeng. Omfanget blir da for stort til at de klarer å prioritere det.

En informant poengterte at man på grunn av mangel på ressurser må velge mellom veiledningskurs og andre faglige kurs, og at veiledningskompetanse da fort blir nedprioritert fremfor annen faglig kompetanse. Mangel på tid og ressurser blir dermed sett som et hinder for at virksomhetene kan prioritere veiledningskurs til den grad de skulle ønske.

9.2 Økonomisk kompensasjon

Blant informantene var det kun ett tilfelle av at praksisveilederen fikk ekstra lønn for å være praksisveileder. Det var praksisveilederne ved lektorutdanningen, hvor både veileder og administrasjon mottar kompensasjon. Flere informanter innen andre profesjonsfag opplevde det som et problem at det å være veileder ikke gir uttelling i verken lønn, stillingskode eller status, og at de dermed er avhengig av motivasjon for at det skal gå rundt.

En koordinator i et helseforetak fortalte at pengene tidligere fulgte studentene, dvs. at praksisstedet fikk økonomiske midler for hver student de tok imot, men at det ikke gjøres slik lenger og at det er uheldig. For flere av informantene fremstår det som uklart hvordan finansieringen av praksis foregår.

9.3 Støtte fra ledelsen

Et poeng som ble trukket frem var betydningen av å ha støtte fra ledelsen på det å ta imot studenter. Ledelsen må se om det er overskudd hos den som eventuelt skal veilede og helst frigjøre tid for veilederen. For eksempel bør en som er veileder for praksisstudenter ikke ha samme antall pasienter som en ville hatt til vanlig, men for å få til en slik ordning må det komme fra ledelsesnivå. Tid og mulighet til å få seg veiledningskompetanse må også prioriteres av ledelsen for at det skal kunne gjennomføres.

En informant fra en virksomhet som tar imot studenter fra et disiplinfag fortalte at de hadde fått startet opp et samarbeid fordi de fikk holde på litt som de ville på arbeidsplassen. Nå ville de gjøre det mindre personavhengig og sette det i system, men da må de ha med ledelsen, og det kunne bli en utfordring ettersom det å ta imot studenter ikke hadde høy prioritet der.

Blant informantene fra et helseforetak ble det nevnt at det er et problem at lederne ikke må rapportere oppover om utdanningsvirksomheten sin, slik de må på andre deler av arbeidet. Derfor får det heller ikke like stor prioritet.

9.4 Opptaksrammer og tildeling

Ved mange studieprogrammer er det UH-institusjonen, og ikke praksisstedet, som bestemmer hvor studentene skal ha praksis. Dette var spesielt gjeldende blant profesjonsutdanningene i utvalget vårt.

Felles for disse programmene er at praksis er obligatorisk og at det ofte er mange studenter som skal i praksis. Det medfører noen utfordringer.

9.4.1 Opptaksrammer

Å sikre nok praksisplasser er et tilbakevendende tema for profesjonsutdanningene. Det at så mange studenter skal ha praksis skaper utfordringer ifølge flere av informantene våre, spesielt innen helse- og sosialfag. Kapasiteten de har til å ta imot studenter varierer, og det er derfor ofte en utfordring at de mangler kapasitet til å ta imot så mange studenter som UH-institusjonen ønsker. Ettersom flere praksissteder ønsker å vurdere kapasiteten sin fra år til år, må de til stadighet forhandle med UH-institusjonene om kapasiteten.

Enkelte informanter har pekt på at presset om å ta imot flere studenter i praksis enn de har kapasitet til kan medføre at praksisstedene må tildele praksisstudenter til ansatte som er nyutdannede og som ikke er modne nok til å veilede. Resultatet er at kvaliteten på veiledningen til studenten kan bli dårlig og at de ikke klarer å fange opp studenter som kanskje ikke er skikket for yrket. Det er en situasjon disse informantene opplever som svært problematisk.

Studentene er en viktig inntektskilde for UH-institusjonene. Flere av informantene fortalte at de opplevde at UH-institusjonene tar opp flere studenter enn det er plass til fordi de regner med at det vil bli frafall underveis i studieløpet. De opplever at dette skaper problemer fordi man ikke vet når i utdanningsløpet studentene vil falle fra, som igjen får konsekvenser for praksisfeltet dersom studentene ikke faller fra før de skal ut i praksis.

9.4.2 For sen tildeling av student

Tildeling av praksisplasser til studentene er et stort puslespill hvor det tar tid å få alle brikker på plass, og informantene forteller at de ofte får tildelt studenter kort tid før oppstart av praksisperioden. Dette byr på flere utfordringer. For eksempel ble det fortalt at studenter som blir utplassert i spesialisthelsetjenesten må ha visse vaksiner før de skal ut i praksis. I tillegg har også noen krav om at studentene på forhånd skal gjennomføre et e-læringskurs. Det er også andre praktiske ting som skal på plass, som nøkkelkort, tilganger osv. som er viktig å få på plass før studenten kommer.

Som følge av at tildelingen fra UH-institusjonens side skjer på så kort varsel, får ikke praksisstudentene alltid tilstrekkelig tid til å ta e-læring eller nødvendige vaksiner. I ytterste konsekvens kan det føre til at studenten ikke kan starte praksisperioden sin. Sen tildeling gjør det også vanskelig for praksisstedet å sørge for de praktiske forberedelsene, og dette kan få konsekvenser for hvor godt studenten blir tatt imot.

Enkelte informanter etterlyste et overordnet system og bedre rutiner for tildelingen for å sikre at studentene og praksisstedet får ordnet det praktiske i tide. Et slikt administrativt system bør også kunne overføre informasjon som f.eks. personopplysninger i forkant av praksisperioden.

9.4.3 Der praksisstedet velger praksisstudent

I utvalget vårt er prosessen for tildeling av studenter annerledes for praksisstedene som tar imot studenter fra andre fag enn profesjonsfag. Her kan prosessen gjerne ha form av en mer tradisjonell

arbeidssøkersituasjon hvor studentene søker på praksisplassene selv, gjerne ut i fra en portefølje av praksisplasser som studieprogrammet har. Den enkelte virksomhet kartlegger sine behov og sender ut en «stillingsbeskrivelse» til aktuelt studieprogram. Virksomheten avgjør selv i siste instans hvem som får praksisplass. Noen blir også oppsøkt av studenter direkte. I noen av virksomhetene får studentene egne oppdrag de skal gjøre for virksomheten, og det tilpasses studentenes kompetanse og ønsker. I andre virksomheter er de nøye i utvelgelsen av praksisstudenter for å få studenter som kan passe inn i virksomheten og som kan håndtere arbeidsoppgavene der.

Informantene fra disse praksisstedene uttrykker at det er viktig for dem å velge ut praksisstudentene selv. Den ene virksomheten ville ikke tatt imot studenter dersom UH-institusjonen hadde stilt krav om å få tildele studentene. Når disse praksisstedene selv gjør en utvelgelse, sikrer de at praksisstudentene de tar imot har den faglige interessen og kompetansen som kreves av virksomheten. Praksisstedene vurderer også om studenten vil takle arbeidssituasjonen i virksomheten og hva de kan bidra med.

10 Samarbeid og kommunikasjon

Et sentralt moment for at gjennomføringen av praksis skal gå bra er god kommunikasjon og godt samarbeid med utdanningsstedene. Det var flere av informantene som opplevde samarbeidet med UH-institusjonene som godt, og andre sa at det har blitt bedre selv om det er en del som gjenstår. Det var likevel et klart ønske fra flere av informantene våre om både et tettere samarbeid og bedre kommunikasjon mellom UH-institusjon og dem, spesielt fra informantene innen profesjonsfagene som tar imot mange studenter.

10.1 Arenaer for samarbeid

Det finnes ulike former for samarbeid mellom praksissted og UH-institusjon. Her tar vi for oss de mest sentrale som dukket opp i intervjuene våre.

Forum og råd

Blant informantene innen profesjonsfag var det flere eksempler på at informantene eller kollegaene deres samarbeider med UH-institusjonen gjennom forum eller råd. Blant eksemplene var det deltakelse i fagråd, profesjonsråd og studieprogramråd og samarbeid om nye nasjonale retningslinjer for helse- og sosialfagutdanningene (RETHOS). Noen av informantene fra helseforetak oppga at forum eller råd for samarbeid innenfor fagfeltet er av avgjørende betydning for utvikling av det faglige innholdet i praksis og at dette har utviklet seg i riktig retning.

Ved en ungdomsskole fortalte informanten at de satt i programrådet for utdanningen tidligere da de var universitetsskole, men siden det er en utskiftning av universitetsskoler er de ikke lenger representert i programrådet. Samarbeidet nå er begrenset til invitasjoner til faglig påfyll og de er del av et alumninettverk for skoler som ikke lenger er universitetsskoler.

Kombinerte stillinger

Et gjennomgangstema blant informantene fra profesjonsfag er verdien av kombinerte stillinger, hvor det gis rom for at de som jobber i praksisfeltet kan ha en del av stillingen sin ved UH-institusjonen og motsatt. De som har slike ordninger opplever det som svært nyttig, mens flere som ikke har det var tydelige på at de ønsket mer slikt samarbeid. Noen av informantene fortalte at de har hatt ordning med kombinerte stillinger tidligere, men at det har vært knyttet til samarbeidsmidler de må søke om fra år til år.

Et problem knyttet til kombinerte stillinger er at de som har en slik stilling i realiteten kan ende opp med å jobbe mer enn de skal hvis det ikke tilrettelegges godt nok. En fortalte at hun er frikjøpt 20 prosent, men at det i realiteten ikke ble slik. Likevel så informantene jevnt over dette som en god samarbeidsform som kan bidra til at praksisfeltet og UH-institusjonene forstår hverandre bedre.

Undervisning

Når det gjaldt profesjonsfagene, var det flere som samarbeidet om å gi undervisning. Dette var gjerne som del av kombinerte stillinger, men ikke nødvendigvis slik. Samarbeid om undervisning var mer fremtredende blant praksisstedene innen profesjonsfagene enn i de øvrige fagene. Men blant sistnevnte var det to av stedene som sa at de bidrar med noe undervisning ved studieprogrammet de samarbeider med.

Øvrig samarbeid

Det var flere eksempler på annet type samarbeid. En informant fortalte at de har samarbeidslunsjer mellom veiledere og UH-institusjonen, som de mente var svært positivt. En annen fortalte at de samarbeidet med UH-institusjonen om fagdager. Flere opplever at hvorvidt samarbeidet er godt, er litt for personavhengig og avhengig av enkeltes engasjement. Det burde settes mer i system for å sikre at samarbeidet blir videreført uavhengig av hvem som jobber der.

Et praksissted innen et helsefag hadde et svært tett samarbeid med UH-institusjonen, og informanten opplevde dette som positivt og syns generelt at administreringen av praksis var helt uproblematisk. Hos dem er det to personer som jobber 100 prosent med praksis. De har i et nært samarbeid med UH-institusjonen kartlagt hva som mangler i utdanningen med tanke på behovene til praksisfeltet. Med grunnlag i kartleggingen har de flere samarbeidsavtaler, hvor praksisfelt og eksterne har opprettet klinikk for undervisning. Der produserer de filmer som brukes i studieprogrammets undervisning. Gjennom RETHOS samarbeider praksisfeltet og studieprogram om et praksisnært læringsutbytte. Det er også tilrettelagt fra studieprogram slik at to faglærere har fått permisjon til å jobbe ute i praksis. Det var tydelig at det må settes av ressurser for å skape et slikt samarbeid.

10.2 Kommunikasjon med UH-institusjonene

Gjennom intervjuene kom det frem flere utfordringer og kritiske kommunikasjonspunkter. Flest kritiske punkter kom fra informanter innen profesjonsfag, mens informantene fra øvrige fag i all hovedsak var fornøyd selv om de ønsket mer informasjon på enkeltpunkter. Her tar vi for oss de mest sentrale kommunikasjonsutfordringene.

10.2.1 Kommunikasjonsflyt

Hvor mye kommunikasjon det er mellom praksisstedet og UH-institusjonen varierer. Det varierer også hvem som har hovedansvar for kommunikasjonen. En del steder går kommunikasjonen direkte med veileder, mens andre steder går den via koordinatorene eller ledelsen.

Ved ett av praksisstedene hvor kommunikasjonen går direkte mellom UH-institusjon og veileder, mente informantene at dette var sårbart og at kommunikasjonen av den grunn også burde gå via ledelsesnivået for å gjøre det mindre sårbart. Det kan også være vanskeligere for en student å si fra om problemer når alt går via veileder ved praksisstedet. Informantene ønsket generelt at UH-institusjonen skulle være tydeligere opp mot ledelsen på praksisstedet om det ansvaret det er å ta imot student, fordi dette trenger å være forankret i ledelsen.

Praksiskoordinatorerne i helseforetakene var tydelige på at informasjonen måtte gå via dem. Dette er fordi de tar imot mange studenter og fra ulike fag og institusjoner. De ulike utdanningene har ulike tidspunkter for når de skal ha praksis, og fagene kjenner ikke til hverandres sløyfer. De mente at lederne på klinikkene heller ikke har oversikten, og at det derfor er svært viktig at all kommunikasjon går gjennom en som kan koordinere.

10.2.2 Kommunikasjon med faglærer

Flere av informantene innen helse- og sosialfag ønsket seg mer kontakt med faglærer, og de ønsket seg også mer tilstedeværelse fra faglærer. Noen trakk frem viktigheten av kommunikasjon om vurderingen av studenten, og de ønsket at flere retningslinjer på dette. Enkelte informanter fra små praksissteder så ikke det samme behovet for mer kontakt og møteplasser. Et par av dem opplevde nok å ha en litt mer direkte linje inn til studiestedene.

10.2.3 Kommunikasjon i planleggingsfasen

Jevnt over var det tydelig blant informantene våre at det er i planleggingsfasen av praksis at kommunikasjon er aller viktigst. Informantene sier at hvis de skal få gitt god veiledning, er de avhengige av å vite hvor mange praksisstudenter som kommer, hvem som kommer og hva de skal gjøre – og det i god tid i forveien av praksis. Praksisstedet må få sine timeplaner og turnuser til å gå opp. Mange opplever at informasjonen kommer altfor sent. Både studenter og praksissted trenger forutsigbarhet. En del av utfordringen mener de ligger i at UH-institusjonene er for sent ute med informasjon, mens en annen del ligger på ledelsen på praksisstedet og manglende rutiner.

Jevnt over var det mange som savnet mer informasjon i forkant, og noen savnet også tydeligere ansvarsfordeling. Dette var langt tydeligere blant informantene fra profesjonsfagene.

Informasjon om studenten

Flere av informantene fra profesjonsfagene opplevde at det er mangel på både rutiner og administrative systemer for overføring av nødvendige personopplysninger om studenten. Mangel på slik informasjon kan skape store utfordringer både for praksisstedet og for studenten, fordi de ikke får lagt til rette på en god måte. Dette gjaldt spesielt informantene fra praksissteder som tar imot mange

studenter. Informasjon de hadde behov for var f.eks. behov for tilrettelegging eller vaksiner og avklaring av habilitet.

Flere savnet også mer informasjon om studenten av faglig karakter. Eksempler på dette er at de ønsker å vite om praksisstudenter med dårlige norskkunnskaper eller som hadde vært faglig svake i tidligere praksisperioder. Dette er informasjon praksisstedet kan dra nytte av for å finne best egnet veileder, og det kan være viktig informasjon i forbindelse med vurdering av skikkethet. Dersom informasjon om faglig svake studenter ikke tilflyter praksisstedet, vil det ta lenger tid å avdekke og tilrettelegge for oppfølging av studenter som kanskje ikke er skikket. Ved å få tilgang til slik informasjon på forhånd kan de bedre tilpasse praksisoppholdet for studentene.

11 Avslutning

Denne delrapporten presenterer en oppsummering av synspunkter på praksis fra veiledere og koordinatorene ved ulike arbeidssteder som tar imot studenter i praksis. Det er deres synspunkter som presenteres her.

Det er en kvalitativ studie hvor kun et lite utvalg av informanter er intervjuet. Det har ikke vært et mål for datafangsten til dette delprosjektet å ha et representativt utvalg for alle som jobber som veiledere og koordinatorene ved praksissteder. Funnene i denne rapporten er derfor ikke representative, men det viser synspunktene til dem vi intervjuet. Målsetningen vår var å belyse noe av mangfoldet av problemstillinger praksisveiledere og -koordinatorene står overfor og de oppfatningene de har.

I prosjektet Operasjon praksis blir også andre sentrale aktørers synspunkter på praksis kartlagt. Synspunkter fra administrativt ansatte (Kristiansen og Wiggen, 2019) og studieprogramledere (Kantardjiev, Wiggen og Kristiansen, 2019) er kartlagt via fokusgrupper og kvalitative intervjuer på samme måte som for praksisveiledere.

Studentenes og undervisernes stemmer er fanget opp gjennom kvantitative spørreundersøkelser. I Wiggen (2019) presenteres en analyse av om studentenes tilfredshet med praksis ved bruk av data fra Studiebarometeret 2018. Tilsvarende analyseres undervisernes syn på praksis gjennom en analyse av data fra Underviserundersøkelsen 2017 (Karlsen, 2019). I tillegg er det gjennomført en kvalitativ analyse av fritekstsvarene om praksis fra Studiebarometeret 2017 (Hegerstrøm 2018). Det er også gjennomført en tilsvarende kvalitativ spørreundersøkelse blant undervisere, basert på fritekstsvarene (Hegerstrøm, 2019).

I og med at de ulike analysene presenterer funn fra ulike aktørers synspunkter på praksis, kan de ha mange fellestrekk, men funnene kan også være sprikende. Begge deler kan sies å være interessant. De ulike delrapportene danner et grunnlag for en samlerapport for prosjektet hvor vi oppsummerer hovedfunnene fra de ulike sentrale aktørene og ser disse i lys av hverandre.

Rapporter knyttet til prosjektet er tilgjengelig på prosjektets nettside: <https://www.nokut.no/operasjon-praksis-2018-2020>.

12 Referanser

- Fetscher, E., Kantardjiev, K.O. & Skeidsvoll, K.J. (2019). Hva sier forskning, rapporter og evalueringer om kvalitet i praksis? NOKUT-rapport 3-2019.
https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2019/fetscher_kantardjiev_skeidsvoll_hva-sier-forskning-rapporter-og-evalueringer-om-kvalitet-i-praksis_3-2019.pdf
- Halkier, B. (2010). Fokusgrupper. Gyldendal Akademisk, 2010.
- Hegerstrøm, T. (2018). Til glede og besvær – praksis i høyere utdanning. NOKUT-rapport 3-2018.
https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2018/hegerstrom_turid_til_glede_og_besvar_praksis_i_hoyere_utdanning_3-2018.pdf
- Hegerstrøm, T. (2019). Det studentene skal bli gode til. Undervisernes kommentarer om praksis i høyere utdanning. NOKUT-rapport 6-2019.
https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2019/hegerstrom_det-studentene-skal-bli-gode-pa_6-2019.pdf
- Kantardjiev, K.O., Wiggen, K.S. & Kristiansen, E. (2019). Praksis sett fra studieprogramlederens perspektiv. NOKUT-rapport 12-2019.
https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2019/kantardjiev_kristiansen_wiggen_praksis-sett-fra-studieprogramlederens-perspektiv_12-2019.pdf
- Karlsen, H.J. (2019). Bruk av praksis og praksisrelatert undervisning i 12 utdanningstyper. En analyse av data fra Underviserundersøkelsen 2017. NOKUT-rapport 9-2019.
https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2019/karlsen_bruk-av-praksis-og-praksisrelatert-undervisning-12-utdanningstyper_9-2019.pdf
- Kristiansen, E. & Wiggen, K.S. (2019). Praksis sett fra et administrativt perspektiv. NOKUT-rapport 5-2019. https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2019/kristiansen_wiggen_praksis-sett-fra-et-administrativt-perspektiv_5-2019.pdf
- Nøtnæs, T. (2001). Innføring i bruk av fokusgrupper. SSB Notater 2001/24. Statistisk sentralbyrå.
- Studietilsynsforskriften (Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning).
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-02-07-137>.
- Thagaard, T. (2018). Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder. 5. utgave. Fagbokforlaget, 2018.
- Wiggen, K.S. (2019). Studentenes tilfredshet med praksis. En analyse av data om praksis fra Studiebarometeret 2018. NOKUT-rapport 8-2019.
https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2019/wiggen_studentenes-tilfredshet-med-praksis_8-2019.pdf

Vedlegg – intervjuguide

1. Innledende spørsmål

- Hvilken rolle har du i studentens praksisopphold?
- Hvordan får dere studenter? Hva slags studenter tar dere imot i praksis, og fra hvor?
- Hvorfor har dere praksisstudenter?
 - Hvilke fordeler/ulempes er det?
- **Hva skal praksis gi som UH ikke kan gi?**
 - Hvordan bidrar praksisstedet til både faglig og ikke-faglig kompetanse, altså annen kompetanse som er relevant for yrkesutførelsen.

2. Praksisveiledning

- Hvordan blir det avgjort hvem som skal være praksisveileder/ha ansvar for studenten
 - Hvordan bidrar kollegaene dine i praksisstudentens opphold?
 - Hvem tar ansvar for studenten på arbeidsplassen – er det kun veileder eller er det et felles ansvar for alle? Og hvordan fungerer det?
- Hvordan gjennomføres praksisveiledningen/praksisoppholdet?
 - Hva slags oppfølging får studenten?
 - Antall studenter: En-til-en eller gruppe? Fordeler og ulemper med de ulike formene?
 - Hvordan forbereder du studenten/-e i startfasen?
 - Hvordan formidles hva som forventes?
 - I hvilken grad definerer du selv hvordan veiledningen skal gjennomføres?
 - For helse, sosial, lærer: Får studentene tverrfaglig praksis hos dere? Hvorfor/hvorfor ikke? Jobber de mye tverrfaglig selv?
- Veileder du/dere studenter fra ulike universiteter/høgskoler?
 - Hvis ja, hvordan fungerer det? (Er det forskjellige krav, utfordringer, mye å sette seg inn i etc.)
- Hva slags avtale har dere med studiestedet vedrørende praksisstudenter?
 - Hva regulerer denne avtalen?
 - Hvordan forholder du deg til avtalen
 - Hvordan påvirker avtalen hvordan du utfører veilederoppgaven
 - Finnes det formaliserte krav til praksisveiledningen? Og er det mulig å oppfylle de formaliserte kravene?
- **Hvilke utfordringer opplever du som praksisveileder? /**
Hvilke utfordringer opplever du med å koordinere praksis /-veiledere?
- **Hva kreves av deg i form av tid og ressurser for å følge opp studenten?**
- Hvordan tilrettelegger arbeidsplassen for din rolle som praksisveileder /ev for veiledere?
 - Oppfølging av veileder
 - Tid til å utføre veiledningsoppgaver / rom for veiledning opp mot de daglige gjøremålene
 - Får du ekstra lønn? Tid i stillingen?
 - Kompetanse – muligheter til kurs osv.

- **Kjenner du til tilbud om kurs for veiledere – har du benyttet deg av det tilbudet? Ev hvorfor ikke?**
- **Hva tenker du kjennetegner god praksisveiledning?**
 - (Er det noe du tenker skulle vært gjort annerledes?)

3. Kommunikasjon /samarbeid

- **Hvordan opplever du samarbeidet med U/H?**
 - Hvordan opplever du kravene som stilles til dere av universitetet/høgskolen?
 - Er det for mye?
 - Hva slags krav må til for at dere ville valgt å ikke motta praksisstudenter?
- Hva slags møteplasser er det behov for mellom praksissted og UH?
 - Har du ev tid til å delta?
 - Hvordan kan det ev tilrettelegges for møteplasser?
- Hvordan foregår kommunikasjonen med studiestedet?
 - Hva kommuniserer dere om?
 - Opplever du at du får nok informasjon?
 - I forkant av praksisperioden: Forberedelse til praksis, informasjonsflyt
 - Underveis i praksisperioden: Praksisbesøk, oppfølging av student og veileder
 - Egne kontaktpersoner?
 - I hvilken grad er du involvert i kommunikasjon med studiestedet?
- **På hvilke områder er kommunikasjonen med universitetene og høgskolene spesielt viktig?**
 - Hva fungerer godt og hva fungerer dårlig i kommunikasjon med studiestedet?
 - Gode eksempler

4. Læringsutbytte

- **Hvor godt kjenner du til innholdet i studiet til studenten?**
- **Kjenner du til hva læringsutbytte for praksis skal være?**
 - Hvordan blir du kjent med studiets læringsutbyttebeskrivelse for praksis?
 - Koordinatorer: Hvilken rolle har dere i å gjøre læringsutbytte kjent for veilederne?
 - Er det et samarbeid mellom studiested og praksissted om utforming av læringsutbytte for praksis?
- **Hvordan forholder du deg til læringsutbytte i løpet av praksisperioden?**
 - Utfordringer knyttet til oppfølging av læringsutbytte?
 - Er det en felles forståelse for læringsutbytte mellom praksissted og studiested?
- Har du en rolle i å vurdere studentenes praksisperiode?
 - Hvordan gjøres det?
 - Utfordringer?

- Skikkethetsvurdering
- Hvordan kan dere bidra til å skape kobling mellom teori og praksis?

5. Kvalitetssikring

- Hvordan er du involvert i universitets/høyskolens evaluering av praksis?
 - Om praksis fungerer bra eller dårlig?
 - Hvilke komponenter evalueres?
 - Blir selve praksisveiledningen evaluert eller kvalitetssikret?
 - Hvordan skulle du ønske det var?
 - Evaluerer dere studiestedet?
- Gjør dere selv en evaluering av hvordan dere har fungert som praksisplass?
 - Hvordan gjør dere det?

6. Utbytte

- Hvilket utbytte får du av å veilede praksisstudenter?
 - Hvilket utbytte får arbeidsstedet som helhet av å ha en praksisstudent?
- **Har dere samarbeid med studiestedet på andre områder enn praksis?**
 - Eks: Øvrig undervisning og vurdering i studiet? Deltet stillinger? Prosjektarbeid?
 - Jobber dere for å markedsføre dere som praksisplass? Hvordan gjør dere det?

6. Avsluttende spørsmål

- **Hva mener du er suksessfaktorene for å skape et godt praksisopphold for studenten og dere?**
 - Hva er din rolle i det å skape god praksis?
- **Er det noe vi ikke har spurt om som du ønsker å dele om praksis?**